
3.3. METODOLOGIA

El mètode defineix la manera amb què es pretén donar resposta al problema plantejat. Són el conjunt de fets que contribueixen en el problema sobre el qual és necessari intervenir.

En el nostre cas hem concretat l'àmbit de recerca en la recollida de dades sobre les actuacions i les percepcions dels professors i alumnes sobre la dimensió europea de l'educació.

No hi ha dubte que, en els darrers anys la importància de la dimensió europea i el fet d'aconseguir acostar-la al ciutadà ha augmentat força, però també els diversos fluxos de la pròpia política europea han provocat en molts casos desmotivació vers les problemàtiques internacionals. Endegar un tema tan complex és molt difícil per la quantitat d'interessos que s'hi barregen, siguin aquests implícits o no. Aquest fet ens ha obligat a emprar diversitat de procediments, ja que hem considerat, com diu Pons I. (1993) que l'elaboració metodològica està presidida per tres principis:¹³¹

- i. Per a una investigació concreta normalment no existeix una sola metodologia, ni un sol tipus de tècniques, ni tan sols un sol instrument.
- ii. Del conjunt de les metodologies, tècniques i instruments possibles, *a priori* cap d'ells pot ser considerat com a millor.
- iii. Moltes vegades el millor pot ser enemic del bo i el perfeccionisme pot resultar esterilitzant.

3.3.1 TIPUS D'ESTUDI

En aquest apartat es recull de manera descriptiva i reflexiva el marc metodològic que hem escollit per orientar la recerca. El seu contingut serveix per conèixer la realitat dels alumnes i professors dels Centres d'Educació Secundària del Tarragonès sobre la Dimensió Europea.

El criteri de científicitat, que implica tant el plantejament de la investigació quantitativa com el de la investigació qualitativa, ha suposat moltes vegades lluites entre partidaris i detractors dels

¹³¹ PONS, I. (1993). *Programación de la investigación social*. Madrid: Edit. Centro de Investigaciones Sociológicas CIS. Pàg. 24

diferents plantejaments metodològics que ofereix la ciència. Les diferents concepcions de la realitat, les relacions entre subjectes i objectes de la investigació, els procediments emprats, etc., han fet que la investigació quantitativa-qualitativa hagi estat vista amb aspectes diferencials que per a algun grup de persones són irreconciliables; altres els veuen com intercanviables i per a altres són complementaris.

La dicotomia entre quantitatiu-qualitatiu porta implícita altres temes, com la precisió. Així, mentre que al nombre se li atribueix un govern rigorós, a la paraula se li atorga una ambigüitat inherent. Nombres i paraules, però, són quelcom més que sistemes de registre per a les observacions i exàmens, ambdós però s'han d'adaptar a l'especificatiu de la investigació.

La discussió sobre la utilització dels mètodes quantitativs o qualitativs ha aportat grans beneficis per la investigació en general, tot i que ha estat en part contraproduent, en la mesura que bona part d'aquesta difusió ha servit per polaritzar encara més les posicions extremistes. Aquest debat ha contribuït a evidenciar que els mètodes quantitativs no són sempre els més indicats per aconseguir alguns objectius, això ha generat la utilització dels mètodes qualitativs en la investigació educativa.

Tot seguit exposem una mostra de les opinions que sustenten els partidaris de cada un d'aquests mètodes, ja que els seus partidaris busquen defensar les seves idees vers el mètode que consideren més adequat, no evidenciant-se només els avantatges de la seva utilització en l'àrea d'actuació del propi investigador.

Segons els defensors d'aquesta postura antagonica pel que fa referència als mètodes, cada tipus adoptat està vinculat a una perspectiva paradigmàtica diferent i única i són aquestes dues perspectives les que es troben en conflicte. En línies generals, podem resumidament caracteritzar les perspectives quantitativa i qualitativa des dels aspectes següents:

- i. **La perspectiva quantitativa**, per la seva preocupació pel control de les variables i la mesura de resultats, expressats preferentment de forma numèrica. L'interessa primordialment l'explicació causal derivada d'unes hipòtesis donades.
- ii. **La perspectiva qualitativa**, el seu interès radica en la descripció dels fets observats per interpretar-los i comprendre'ls en el context global en el que es produeixen, amb la finalitat d'explicar els fenòmens. Alguns dels seus atributs són el centrar l'atenció en el procés, el descobriment, la connexió amb les dades, l'holisme, el naturalisme, entre altres.

Els qui veuen aquesta qüestió en termes de contrast entre paradigmes proporcionen, generalment, tota una llista d'atributs amb els quals es basen per afirmar les seves conviccions.

En el quadre següent Cook i Reichardt (1997) ens mostren diversos atributs que provenen de cada un dels paradigmes:

PARADIGMA QUALITATIU – PARADIGMA QUANTITATIU	
PARADIGMA QUALITATIU	PARADIGMA QUANTITATIU
Aposta per un exemple dels mètodes qualitatius	Aposta per l'exemple dels mètodes quantitativus
Fenomenologisme: "interessat en comprendre la conducta humana des del propi marc de referència de qui actua"	Positivisme lògic: "busca els fets o causes dels fenòmens socials, prestant escassa atenció als estats subjectius dels individus"
Observació naturalista i sense control	Mediació penetrant i controlada
Subjectiu	Objectiu
Proper a les dades; perspectiva "des de dins"	Al marge de les dades, perspectiva "des de fora"
Fonamentat en la realitat, orientat als descobriments, explorador, expansionista, descriptiu i inductiu	No fonamentat en la realitat, orientat a la comprovació, confirmació, reduccionista, inferencial i hipòtetic deductiu
Orientat al procés	Orientat als resultats
Vàlid: dades "reals", "riques", i "profundes"	Fiable: dades "sòlides" i "repetibles"
No generalitzable: estudis de casos aïllats	Generalitzable: estudis de casos múltiples
Holista	Particularista
Assumeix una realitat dinàmica	Assumeix una realitat estable

QUADRE XX
 Font: COOK i REICHARDT (1997) *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativo*. Madrid: Morata pàg. 29

Estudiosos de l'àrea metodològica com Pérez Serrano (1994), defensa la idea que la metodologia qualitativa ens permet una millor comprensió del context, ajudant-nos a situar en el marc en el qual es desenvolupa l'esdeveniment, permetent-nos així obtenir una visió més global de la realitat, o sigui, una atenció especial al context, circumstàncies i àmbits en els que es desenvolupa el comportament humà. Tampoc nega les aportacions de la metodologia quantitativa dins d'una reflexió de caràcter sistemàtic de l'àrea, sobre tot perquè les dues metodologies ofereixen perspectives interessants i complementàries per enfocar la realitat objecte d'estudi.

Avui en dia, i com a reflex del canvi d'actitud anteriorment comentada, qui investiga acostuma a definir-se com a participant imbricat d'alguna manera en allò que investiga i, fins i tot, de vegades s'expressa en primera persona. Per aquest motiu l'expressió personal és exigent per presentar un producte clar i elaborat rigorosament. Això reflecteix la nova situació en que la investigació educativa ha d'enfrontar-se, on és necessari tenir en compte la multiplicitat de factors i de valors que entren en conflicte en qualsevol realitat social i a la qual el propi investigador no és aliè.

Aquests aspectes ens aporten arguments per afirmar que els atributs d'un paradigma no es troben inherentment vinculats ni als mètodes qualitius ni als quantitius. Es pot associar als dos mètodes tant amb els atributs del paradigma qualitatiu com amb els del quantitatiu.

En triar un mètode d'investigació seria important tenir en compte aquestes qüestions, i ésser conscients que els paradigmes no constitueixen el determinant únic de la seva elecció, doncs, les exigències de la situació de la investigació amb la qual es treballa també és un factor decisiu a considerar en l'elecció dels mètodes. Verificar la consistència inherent entre l'adhesió a la filosofia d'un paradigma i la utilització dels mètodes d'un d'ells, o dels dos,

conforme convingui a la problemàtica estudiada per l'investigador, pot ésser l'inici per intentar establir un diàleg dinàmic entre les dades qualitatives i les quantitatives.

Actualment el que es busca és utilitzar conjuntament els mètodes existents, amb la finalitat de satisfer les exigències pròpies de l'àrea en la qual es realitza la investigació, tenint en consideració el context polifònic i la interrelació que formen les xarxes comunicacionals en el sí de les societats postmodernes. *"Es tiempo de dejar de alzar muros entre los métodos y de empezar a tender puentes"*.¹³²

¹³² COOK i REICHARDT. (1997). *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativo*. Madrid: Edit. Morata pàg. 52

Pel que fa a la utilització dels dos mètodes conjuntament podem dir que:

- En la utilització conjunta d'aquests dos mètodes, per atendre a les múltiples necessitats de la investigació educativa, necessitem estar oberts a les innovacions de forma i a la singularitat dels seus dissenys, a més a més de la concatenació dels mètodes existents.
- Un altre aspecte importat en aquesta proposta integradora és que cada tipus de mètode pot en potència ensenyar a l'altre noves maneres de detectar i disminuir un sesgament. Cook i Reichardt (1997) senyalen que *“al poner juntos los métodos pueden fortalecerse estos dos diferentes depósitos de conocimientos y de experiencia. Es posible que incluso a través de su empleo conjunto se descubran nuevas fuentes de sesgos y nuevos medios para disminuirlos, que habían permanecido ignorados de cada una de las dos tradiciones aisladas”*.¹³³

Amb tot, el ressorgiment de la perspectiva qualitativa ha provocat la necessitat de reconèixer que hi hagi àrees de coneixement, i l'educació és una d'elles, que quan s'investiga, s'avalua, i a més a més de trencar alguns mites sobre l'objectivitat pura pretesa i el total aïllament del subjecte investigador com aliè a la seva pròpia tasca d'estudiar els assumptes humans. Quan s'investiguen temes educatius, sobretot quan no són objectius burocràtico-administratius, qualsevol investigació és simultàniament avaluació. I com a tal ha d'incidir en la pràctica.

El paper integrador dels mètodes qualitius i quantitius en la investigació educativa ha avançat amb força. Els canvis en les pròpies institucions, les relacions interpersonals, les noves tecnologies de la informació i la comunicació, han contribuït a impulsar la utilització conjunta d'ambdós mètodes.

La vinculació de la investigació amb l'acció pot contribuir no només a l'avenç del coneixement com la investigació bàsica, sinó a la transformació i millora de la realitat quotidiana, ja que la persona aprèn quan sap aplicar allò après a situacions noves. Són necessàries una àmplia gamma de coneixements, estratègies i tècniques d'intervenció en la realitat contextualitzada dels fets.

Analitzats els diversos avantatges i inconvenients, en el context de la nostra investigació hem utilitzat ambdós paradigmes per tal de plantejar un treball de camp, emprant instruments que ens permetin aconseguir la màxima informació possible sobre la realitat de la temàtica estudiada en la pròpia investigació.

¹³³ Op. Cit. pàg. 47

El procés d'informació ha estat seqüenciat en diverses fases:

- 1a FASE:** Plantejament de la investigació
- 2a FASE:** Revisió de coneixements existents sobre la temàtica de treball
- 3a FASE:** Recollida de dades durant el curs 1997-1998 i recerca d'informació a diversos mitjans (llibres, revistes, internet, diaris, documents oficials, etc.)
- 4ta FASE:** Anàlisi de la informació
- 5ena FASE:** Interpretació de les dades
- 6ena FASE:** Conclusions

La recerca de les dades ens ha portat a conèixer la realitat sobre la Dimensió Europea de l'Educació dels alumnes i professors de la mostra d'estudi referida a tres gran àrees (tal i com queda distribuït en el qüestionari):¹³⁴

- i. Què es fa als centres sobre temàtica de la UE?
- ii. Què en saben sobre diversos conceptes relacionats amb la Unió Europea el professorat i l'alumnat? —CONEIXEMENTS—
- iii. Què en pensen de la Unió Europea? —OPINIONS I ACTITUDS—

Amb qüestionari utilitzat com a instrument de mesura i del qual hem pogut mesurar aspectes quantitatius i alguns de qualitatius, també hem realitzat diverses entrevistes semiestructurades per aconseguir un estudi científic.

¹³⁴ Veure punt 6 Annex I: 6.1 Qüestionari dels alumnes; 6.3 Qüestionari dels professors.

3.3.2 TÈCNIQUES I INSTRUMENTS

Els instruments són les eines que s'utilitzaran per tal d'obtenir les dades necessàries per poder demostrar les hipòtesis plantejades per tal d'assolir els objectius establerts.

Els instruments tenen per objecte mesurar fins a quin punt un determinat succés apareix en una realitat concreta. Mesurar és assignar uns nombres a objectes o esdeveniments d'acord amb unes regles que li donen significat, és *comparar una quantitat, una magnitud física... amb un altra de la mateixa espècie que hom pren com a unitat*¹³⁵, és una definició com assenyala Rincón I. (1995) restrictiva que deixa de banda alguns aspectes del mesurament aplicat a les ciències socials.¹³⁶

En el procés de selecció, elaboració i posterior validació dels instruments utilitzats vàrem tenir en compte el respectar els criteris de credibilitat que ha de tenir tota investigació educativa que pretén ésser coherent.

Els instruments de mesura que ens permetran conèixer la realitat dins de la qual es desenvolupa la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès* són les següents :

- El qüestionari
- L'entrevista
- L'anàlisi documental
- L'observació

Cada un d'aquests documents té relació directa amb el tipus d'anàlisi, ja sigui des d'una perspectiva qualitativa o bé des d'una perspectiva quantitativa.

¹³⁵ AAVV (1995). *Diccionari Enciclopèdic de la llengua català*. Barcelona: Edit. Enciclopèdia Catalana. Pàg. 495

¹³⁶ RINCÓN I., D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dickinson. Pàg. 46

3.3.2.1 PERSPECTIVA QUALITATIVA

Després d'analitzar la bibliografia i la documentació que ha sorgit sobre la temàtica de la Tesi, alguns dels objectius podien assolir-se utilitzant una metodologia qualitativa. En la metodologia qualitativa les tècniques fonamentals de recollida de dades i d'informació són l'observació, l'entrevista qualitativa, anàlisi documental i les tècniques narratives. Comentarem les tres tècniques que hem utilitzat en la nostra investigació i que han estat l'observació, l'anàlisi documental, i l'entrevista.

a) L'OBSERVACIÓ

L'observació, implica la interacció entre investigadors i grups socials. El seu objectiu és la descripció de grups socials i escenes culturals mitjançant la vivència de les experiències de les persones implicades en un grup o institució, a fi de captar com defineixen la interpretació de la realitat i l'organització del seu món. Amb freqüència es fa servir associada a entrevistes formals i informals, registres sistemàtics, recollida de documents i materials. S'hi obté la informació d'una manera espontània en un escenari social intacte, respectant el transcurs dels fenòmens.

És el mètode més antic i permanent de recollida de dades i que totes les persones exerceixen. Anguera (1989) afirma que observar és advertir els fets tal com es presenten a la realitat i cal enregistrar-los per a posteriorment comprovar-los.¹³⁷ Per a Rincón i d'altres, és un *continu* que va des d'un extrem poc formalitzat i amb un control baix a un altre formalitzat i sota un control alt.¹³⁸

Per en Ruiz Olabuénaga (1996), l'observació procedeix del nivell no verbal i és captada per la persona que observa mitjançant claus que posteriorment analitza i interpreta, obtenint un coneixement sistemàtic, profund i complet de la realitat observada que la fa diferent pel seu caràcter intencional i sistemàtic.¹³⁹

L'observació desenvolupada a la Tesi es va plantejar com a passiva (sense una idea preconcebuda), espontània, sense cap hipòtesi prèvia, i s'ha realitzat durant les entrevistes, mentre es passaven els qüestionaris i observant la realitat i l'evolució del què ha representat i representa la dimensió europea de l'educació.

¹³⁷ ANGERA, M.T. (1989). *Metodología de la observación en las ciencias humanas*. Madrid: Edit. Cátedra. Pág. 21

¹³⁸ *Ídem.*, pàg. 227

¹³⁹ RUIZ OLABUÉNAGA, J.I. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Edit. Universidad de Deusto. Pág. 126

b) L'ANÀLISI DOCUMENTAL

L'anàlisi documental, per poder desenvolupar la investigació realitzada amb la Tesi, ha estat necessari conèixer una extensa gamma de documents pels quals satisfer l'amplitud i la magnitud de la informació a consultar. Actualment amb la presència de les noves tecnologies i els sistemes informàtics, s'ha fet imprescindible per a la tasca de la recerca emprar eines informàtiques, no solament per l'elaboració i tractament de les dades, sinó com una nova tècnica a través de la qual es pot accedir a noves fonts bibliogràfiques, documentació internacional, etc. Per aquest motiu, la classificació, recuperació i distribució de la informació implica activitats fonamentals com l'anàlisi, l'estudi dels mitjans més adients per obtenir-la, les formes d'emprar-la a fi de presentar-la seleccionada i sistematitzada.

La documentació forma part d'un sistema interconnexonat que ens ha proporcionat documents obtinguts de diverses fonts, prèviament seleccionats, emmagatzemats, conservats, etc.

El fet de l'anàlisi documental és el conjunt d'operacions amb tendència a presentar el contingut d'un document sota una forma diferent de la seva original, amb la finalitat de facilitar la seva consulta o localització en un estudi posterior.

La gamma de documents que pot abordar aquesta tècnica és molt nombrosa, i va des d'escrits d'arxius públics i privats, premsa, documents personals (cartes, diaris, memòries, entrevistes, etc.), obres de creació literària etc.; documents numèrics o estadístics de censos, padrons, estadístiques generals, etc.; documents de reproducció d'imatges, televisió, magnetòfon, discos i ràdio; i els documents objecte que serien tota classe de realitzacions artístiques.

El fet d'abordar qualsevol d'aquests documents ens fa establir a priori les variables sobre les que es desitja obtenir la informació, les seves categories, etc.

Des de la perspectiva clàssica se situa l'anàlisi documental dins de l'elaboració del marc teòric, en la Tesi *Le Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès*, l'anàlisi documental ha estat també un eix fonamental per a la contrastació d'algunes hipòtesis plantejades. S'han realitzat, com més significatius, estudis sobre lleis i altres documents oficials, articles de premsa i dades estadístiques. Una font també consultada ha estat Internet, un mitjà utilitzat per informar, difondre, intercanviar i promoure el desenvolupament de la Unió Europea. Navegant per la xarxa podem trobar cada vegada més pàgines que poden orientar i ajudar-nos per conèixer la realitat en l'àmbit educatiu. La major part d'aquestes webs que podeu consultar a l'apartat de bibliografia- són de caràcter generalment informatiu, limitant-se a donar informació i eines per tenir coneixements generals i específics sobre la UE.

c) L'ENTREVISTA

L'entrevista qualitativa, es refereix a una conversa intencional que permet recollir informació sobre esdeveniments i aspectes subjectius de les persones que, si no fos d'aquesta manera, no estarien al seu abast. Aporta la profunditat, el detall i les perspectives dels entrevistats i permet així interpretar els significats de les accions. Constitueix una font inestimable de significat i complement per al procés d'observació (Taylor i Bogdan, 1994).

Cadascuna d'aquestes tècniques té els seus avantatges i inconvenients, fet que les fa més adients per a un tipus de recerca que per a altres en funció del que es pretén realitzar. En el nostre cas concret, sense treure valor a les altres tècniques, hem optat per l'entrevista pel que ens podia suposar de millora en el nostre camp d'estudi i assoliment dels objectius. L'entrevista permet recollir informació sobre esdeveniments i aspectes subjectius de les persones (creences, actituds, opinions, etc.) que, d'una altra manera l'investigador no assoliria, ja que no són directament observables (sentiments, emocions, etc.). Altres avantatges que comporta l'ús de l'entrevista i que ens ha fet escollir aquesta tècnica són (Valles, 1997): l'obtenció d'una gran riquesa informativa en les paraules i enfocaments dels entrevistats (en aspectes que no són directament observables); proporciona a l'investigador l'oportunitat de clarificació i seguiment de preguntes i respostes en un marc d'interacció més directe, íntim, personalitzat, flexible i espontani; permet una comprensió holística dels punts de vista de l'entrevistat d'una forma oberta, flexible, diligent i econòmica que genera a la fase d'inici punts de vista, hipòtesis i orientacions útils per traduir-les a les circumstàncies reals de la investigació. Tot i que també presenta alguns inconvenients o limitacions com ara (Valles, 1997): el factor temps (tant per a la seva realització com per l'anàlisi) i la confiança i motivació que requereix en els entrevistats a l'hora de fer-la.

Es poden emprar en investigació diferents modalitats d'entrevistes, que van des de la forma estructurada fins a l'oberta. L'entrevista estructurada implica algunes limitacions per la categoria de les respostes. Les preguntes solen ser de resposta tancada i es fan en un mateix ordre als entrevistats. La no estructurada implica un esquema de preguntes i seqüència, no està prefixat, les preguntes solen ser de caràcter obert i la persona entrevistada va construint la resposta. La combinació de les dues formes ens dona l'entrevista semiestructurada. Les preguntes són tancades i obertes; aquesta és la més emprada en el camp de les ciències de l'educació i socials, ja que és la més adient per realitzar diagnòstic i enregistrar les evolucions.

Segons el grau de directivitat l'entrevista dirigida permet que l'entrevistador/a adapti la forma i l'ordre de les preguntes; sol ser col·loquial, espontània, informal. La no dirigida empra un mínim de preguntes, es redueix al mínim el grau d'estructuració, es recomana a l'entrevistador/a a parlar sobre un tema, no es realitza cap tipus d'avaluació, classificació de sentiments.¹⁴⁰

¹⁴⁰ RINCÓN I., D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dickinson. Pàg. 311

Segons el nombre de participants, l'entrevista pot ser individual o en grup; també es pot realitzar en una o diverses sessions.

La planificació de l'entrevista s'ha d'ajustar als objectius que es volen assolir; també hi ha una sèrie d'aspectes bàsics a tenir en compte, com són el contingut i naturalesa de les preguntes, la seva organització i seqüència; la creació d'un clima de confiança amb la persona entrevistada, així com l'elecció del lloc i la tècnica més adient per desenvolupar-la.¹⁴¹

Per desenvolupar les diverses entrevistes realitzades a la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als centres d'ESO del Tarragonès* es va utilitzar l'entrevista presencial amb la persona entrevistada en la primera fase, i en la segona per telèfon i correu electrònic. L'instrument concret utilitzat era un model d'entrevista semiestructurada que permetia a l'entrevistat donar més informació de la que es demanava i a l'entrevistador crear un clima de confiança.¹⁴²

3.3.2.2 PERSPECTIVA QUANTITATIVA

Com hem esmentat, una part de la investigació s'ha realitzat utilitzant una metodologia quantitativa, concretament emprant el qüestionari hem volgut aproximar-nos a la opinió dels discents i docents i conèixer què fan als centres educatius, quins són alguns dels seus coneixements sobre la temàtica de la investigació i quina és la perspectiva ideològica, com pensen sobre la Unió Europea.

EL QÜESTIONARI

El qüestionari, per Rincón i d'altres¹⁴³, és un dels instruments d'ús més universal emprat en l'àmbit de les ciències socials. Rodríguez Gómez i d'altres¹⁴⁴ consideren que el qüestionari és més propi de la investigació quantitativa. Per als primers, consisteix en una sèrie de preguntes sobre un problema o qüestió sobre la qual es desitja investigar; per a ells, existeixen dos tipus fonamentals de qüestionaris: els que ens permetran realitzar un diagnòstic i aquells que ens permeten recollir una informació.

¹⁴¹ RINCÓN I., D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dickinson. Pàg. 325

¹⁴² Veure guió de l'entrevista al punt 3.4.3.1 pàg. 342 a 344.

¹⁴³ RINCÓN IGEA, D. ARNAL, A. LATORRE, SANS A. (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Edit. Dickinson, pàg. 206

¹⁴⁴ RODRÍGUEZ GÓMEZ, G. GIL FLORES, J. GARCÍA JIMÉNEZ, E. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Archidona: Edit. Aljibe, pàg. 185

Els objectius del qüestionari pretenen, segons Ghigliona i Malaton ¹⁴⁵: “*estimar certes magnituds absolutes o relatives, descriure una població o subpoblacions; contrastar hipòtesis*”.

Per Rodríguez Gómez i altres, els qüestionaris es constitueixen per contrastar punts de vista, no per explorar-los. No obstant això, valoren l'instrument com una tècnica de recollida de dades que pot fer un important Servei a la investigació qualitativa, sempre que en la seva elaboració i administració es respectin algunes exigències fonamentals:

- Que es tingui clar que és un procediment per a l'exploració d'idees i creences generals sobre algun aspecte de la realitat;
- Que es consideri com una tècnica més, ni l'única ni la fonamental en el desenvolupament del procés de recollida de dades;
- Que en la seva elaboració es parteixi dels esquemes de referència teòrics i experiències definides per un col·lectiu determinat en relació amb el context del qual són part;
- Que sigui acceptat pels participants de la investigació i el col·lectiu objecte d'estudi.

El qüestionari és doncs una tècnica de recollida d'informació que porta implícit l'interrogatori del subjecte a través de preguntes establertes d'antuvi en un formulari estrictament normalitzat. Aquesta tècnica permet abordar els problemes, segons els autors citats, des d'una òptica exploratòria i no en profunditat. El que es persegueix és fer sondejos d'opinions i no tractar qüestions que exigeixen una profunda reflexió.

El propòsit bàsic del qüestionari, emprat en aquesta tesi, ha estat captar les apreciacions dels subjectes objecte d'estudi respecte a les hipòtesis i als objectius plantejats. A través del seu ús, s'ha pretès posar de manifest les necessitats de formació dels col·lectius estudiats i propostes de com es podria cobrir aquesta necessitat.

La població a la qual han anat dirigits ha estat als alumnes i professors dels centres d'Educació Secundària Obligatòria del Tarragonès.

A partir de la pròpia reflexió sobre l'assumpte que constitueix el nucli de la recerca, hom es pregunta com desgranar la realitat perquè aquesta, a través de les idees i supòsits, ens porti allò que ha de ser l'esquema conceptual a partir del qual es vagin conjuminant les diferents relacions i elements implicats en el problema d'investigació. Un cop elaborat el banc d'idees sorgeix l'esquema conceptual que ens donarà les dimensions de l'estudi. A partir d'aquí

¹⁴⁵ GHIGLIONE, R. MATALON, B. (1978). *Les enquêtes sociologiques : théories et pratiques*. París: Edit. Armand-Colin, pàg. 9. Citat per Rincón i altres, pàg. 207

s'elabora el banc de dades que possibilitarà, després de l'estudi pertinent, el qüestionari definitiu.

L'elaboració i aplicació del qüestionari fa necessari també que prèviament s'hagin hagut d'estimar els costos que representa l'ús d'aquest instrument. Des d'un primer moment s'han de valorar els diferents passos a efectuar, com per exemple: els desplaçaments, les despeses d'impressió, els costos de telèfon, etc.

Un cop fetes les diferents valoracions i consideracions, i tenint en compte que el qüestionari era alguna cosa més que una llista de preguntes, es va creure adient emprar-lo com un instrument de la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als Centres d'ESO del Tarragonès*, car representava una fórmula molt valuosa per obtenir la informació necessària a partir de la traducció dels objectius i les diferents variables a estudiar, en preguntes específiques, clares i precises que ens permetessin comprovar les hipòtesis plantejades i així mateix motivar prou el subjecte objecte d'estudi, perquè amb tota franquesa ens comunicui allò que volíem saber.

Per l'aplicació dels qüestionaris, es va fer un primer contacte per carta ¹⁴⁶ als directors dels centres educatius i després una trucada telefònica per concretar dia i hora i el nombre d'alumnes (mostra) que necessitàvem per presentar els qüestionaris.

Pel que fa a la mostra de professors, es van passar els qüestionaris a la totalitat, pensant que no tots respondrien i per tan seria difícil obtenir una mostra significativa.

En aquest moment també es concertava entrevista amb el cap d'estudis o alguna persona que estigués desenvolupant algun projecte europeu.

¹⁴⁶ Model de la carta enviada als directors/es dels Centre d'ESO de Tarragonès. Totes les cartes anaven personalitzades i s'indicava el nombre exacte d'alumnes que es necessitava per la mostra

CARTA ENVIADA ALS DIRECTORS/ES DELS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

Benvolgut/des senyor/ora:

Em presento com a mestra i pedagoga en el moment de l'elaboració de la tesi doctoral de Pedagogia a la Universitat Rovira i Virgili, "La Dimensió Europea de l'Educació als centres d'Educació Secundària Obligatòria del Tarragonès". Per aquest motiu m'adreço a vostè per tal de demanar-li la col·laboració dels professors i dels alumnes d'ESO del seu centre, per dur a terme la recollida de dades, mitjançant dos qüestionaris. Un d'ells adreçat als professors i un altre als alumnes.

Degut a la fórmula estadística aplicada a la investigació, necessitaria "X" alumnes de 1er d'ESO, "Y" de 2on, "Z" de 3er i "W" de 4rt. El qüestionari dels professors seria per a tots els qui imparteixin quelcom a l'ESO. El temps de realització del qüestionari és aproximadament de 15 a 20 minuts.

El qüestionari és anònim i està dividit en tres apartats:

- *Grau de coneixement de la UE en l'àmbit educatiu*
- *Valoració personal de la dimensió europea*
- *Com es treballa la dimensió europea i propostes*

Properament em posaria en contacte amb vostè, si no hi ha cap inconvenient, per procedir a la realització.

Agraint d'antuvi la seva col·laboració, resto a la seva disposició per qualsevol consulta o aclariment.

Ben atentament,

*M. Concepció Torres i Sabaté
Pedagoga*

Reus, 13 de març de 1998

*M. Concepció Torres — c/ Cambrils, 10 5è 2a — 43204 REUS
Telèfons +34 977 750 973 — +34 977 320 181*